

İqlim dəyişmələri ilə mübarizədə Azərbaycanın önəmli rolu

Xəzər dənizinin sahilində yerləşən Bakı ötən ilin noyabr ayında BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) ev sahibliyi etdi. Bu mötəbər tədbir planetimizin gələcəyini müzakirə etmək üçün dünyanın müxtəlif guşələrindən liderləri, alimləri və iqlim fəalları bir araya gətirdi. Konfransın keçirildiyi Bakı Olimpiya Stadionu, müxtəlif mədəniyyətlərin və fikir axınlarının kəsişdiyi bir məkan kimi diqqət çəkdi. Burada ənənəvi geyimlərdə olan yerli icma nümayəndələri, dövlət rəsmiləri və korporativ təmsilçilər iqlim dəyişmələri ilə bağlı müzakirələr apardılar. Bu müxtəliflik iqlim böhranının global xarakter daşıdığını və hər kəsin bu mübarizəyə qoşulduğunu nümayiş etdirdi.

Şəhərin rəmzi olan Alov Qüllələri gecə saatlarında nəhəng vizual interfeyslərində nəslilə kəsilməkdə olan heyvanların siluetlərini nümayiş etdirərək, iqlim dəyişmələrinin təsirlərinə diqqət çəkdi. Bakının enerji istehlakı və ətraf mühitə təsiri də müzakirə mövzuna çevrildi. COP29 iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə global səylərin artırılması üçün mühüm bir platforma olmaqla yanaşı, həm də qarşıda duran çətinlikləri və mövcud ziddiyyətləri də üzə çıxardı. Təxminən 200 ölkə və beynəlxalq təşkilatın dəstəyi ilə təşkil olunan global forum Azərbaycanın beynəlxalq arenada nüfuzunun artmasının, "yaşıl enerji"yə keçid sahəsində atdığı konkret addımların bariz nümunəsi oldu.

Bu tədbir iqlim dəyişmələri ilə mübarizə məqsədilə müzakirələrə zəmin yaratdı, eyni zamanda Qlobal Cənub ilə Şimal arasında ədalətli dialoqun qurulması, kiçik ada dövlətlərinin səsinin eşidilməsi və regional qarşılıqlı əlaqələrin həlli üçün mühüm bir platformaya çevrildi. Azərbaycan 2030-cu ilə qədər istixana qazlarının miqdarını 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaltmaq hədəfləri ilə öz "yaşıl enerji" strategiyasını konkret layihələrlə dəstəkləyir. Bu strategiya çərçivəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərin "yaşıl enerji zonası" elan edilməsi, ölkəmizin bərpaolunan enerji potensialından - günəş, külək və hidroenerji sahələrində atdığı mühüm addımlardan xəbər verir.

COP29-un uğurla təşkili Azərbaycanın beynəlxalq diplomatiyada sülh və əməkdaşlıq yolunda səylərinin, regionda və global siyasətdə oynadığı strateji rolun bariz təzahürüdür. Ölkəmiz neft və qaz kimi ənənəvi enerji re-

surslarına malik olmasına baxmayaraq, ekoloji transformasiyaya yönəlmiş addımlar atır.

COP29 iqlim maliyyəsi, bərpaolunan enerji investisiyaları və global emissiyaların azaldılması kimi kritik məsələlər üzrə beynəlxalq razılaşmaların əldə olunmasına zəmin yaratdı. Tədbir zamanı inkişaf etmiş ölkələrin 2035-ci ilədək inkişaf etməkdə olan ölkələrə illik 1,3 trilyon ABŞ dolları həcmində iqlim maliyyəsi təmin etməsi çağırışı müzakirəyə çıxarıldı və bu təşəbbüs global iqlim aksiyalarının maliyyələşdirilməsində yeni dövrün başlanğıcı kimi qiymətləndirildi. Tədbirin təşkili üçün cəmi 11 ay vaxt olsa da, Azərbaycan 76 min iştirakçı ilə ən böyük beynəlxalq forumu reallaşdırdı. 80 dövlət başçısının iştirakı və 300 milyard dollarlıq iqlim maliyyəsi razılaşmasının əldə olunması Azərbaycanın yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətini və diplomatik bacarığını bir daha sübut etdi.

COP29 çərçivəsində Azərbaycanın əsas prioritetlərindən biri Qlobal Cənubun maraqlarını müdafiə etmək oldu. Prezident İlham Əliyev çıxışında "Neft və qaz ehtiyatları olan ölkələr günahkar deyil. Biz ədalətli olmalıyıq" deyərək iqlim dəyişmələrinə görə əsas məsuliyyəti inkişaf etmiş ölkələrin daşdığını vurğuladı. Bu bəyanat ədalətli iqlim siyasətinin qurulmasını istəyən dövlətlər üçün mühüm mesaj oldu.

Azərbaycan uzun müddət həll olunmayan məsələlərdən biri - Paris Sazişinin 6-cı maddəsinin nizamına salınmasına vasitəçilik etdi. Bu addım global iqlim dialoqunda ədalətli tərəfdaşlığın və qarşılıqlı əməkdaşlığın gücləndirilməsinə mühüm töhfə verdi. Azərbaycanın bu təşəbbüsləri həm regional, həm də global miqyasda inkişaf etməkdə olan ölkələrin səsinin eşidilmə-

sine və ədalətli iqlim siyasətinin formalaşmasına xidmət etdi.

Qlobal iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə dünyanın zəngin ölkələrinin üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Bu məsuliyyət onların həm karbon emissiyalarının mənbəyi olması, həm də iqtisadi gücləri sayəsində iqlim dəyişmələrinin təsirlərinə qarşı mübarizədə liderlik etmə potensialından irəli gəlir. Son illərdə sənayeləşmiş ölkələr, xüsusilə ABŞ, Böyük Britaniya və Norveç qalığı yanacaqlara böyük sərmayələr yatıraraq yeni neft və qaz lisenziyaları təqdim ediblər. Məsələn, təkə ABŞ 2023-cü ildə rekord sayda - 758 yeni lisenziya təqdim etmişdir ki, bu da ətraf mühitə əlavə yük gətirir. Bu ölkələrin karbon emissiyaları da yüksəkdir; ABŞ-ın karbon emissiyalarına görə məsuliyyəti 430 milyard tondan çoxdur ki, bu da dünyada ən yüksək göstəricidir.

Azərbaycan İqtisadiyyat Nazirliyinin dayanıqlı inkişaf və sosial siyasət şöbəsinin müdiri Hüseyn Hüseynov iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə təbii sərvətlərlə zəngin ölkələrin liderlik etməli olduqlarını vurğulamış, iqlim maliyyəsinəki boşluqların aradan qaldırılması üçün İqlim Maliyyəsi üzrə Fəaliyyət Fondunun yaradılmasını təklif etmişdir. Fondun fəaliyyətə başlaması üçün 1 milyard ABŞ dolları ilkin kapital toplanması və ən azı 10 donor ölkənin bu təşəbbüsə dəstək verməsi zəruridir.

lim adaptasiya səylərini gücləndirmək üçün xüsusi maliyyə fondunun yaradılması ilə bağlı yeni təşəbbüslə çıxış etdi. Bu fondun əsas prioritetləri aşağıdakılardır: Fırtına və daşqınlara qarşı infrastrukturun gücləndirilməsi, fəlakətlər üçün erkən xəbərdarlıq sistemlərinin tətbiqi, dizel enerjisini əvəz edəcək bərpaolunan enerji layihələrinin maliyyələşdirilməsi.

COP29 çərçivəsində kiçik ada dövlətlərinə diqqət yönəltməklə, Azərbaycan konfransın texniki müzakirələrdən insan talelərinə fokuslanmasını təmin etdi. Kiçik ada dövlətləri bu təşəbbüslərin reallaşacağına ümid edir. Təklif olunan fond və bilik paylaşım platformaları dayanıqlılıq üçün yol xəritəsi təqdim etsə də, realıqda bu tədbirlərin nə qədər tez həyata keçiriləcəyi hələ də sual altındadır. Azərbaycanın COP29-dakı mesajı isə aydındır: Ada dövlətlərinin xilas edilməsi həm iqlim, həm də insanlığın gələcəyi uğrunda aparılan mübarizədir. Azərbaycan global maliyyə məsələlərində, o cümlədən daxili enerji siyasətində nümunə göstərməklə iqlim böhranına cavab verir. 2027-ci ilə qədər 2 gigavat, 2030-cu ilə qədər isə 5 gigavat bərpaolunan enerji gücünün istifadəyə verilməsini planlaşdırır. Bu təşəbbüs ölkənin fosil yanacaqlardan asılılığını azaltmaq və bərpaolunan enerjiyə keçidi sürətləndirmək üçün nəzərdə tutulub. Ölkə iqtisadiyyatının təxminən 90 faizi fosil yanacaqlara söykənsə də, "yaşıl enerji"yə keçid istiqamətində atılan cəsarətli addımlar, Azərbaycanın global ekoloji arenada öz yerini möhkəmləndirməsinə imkan verir.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə yaradılan "netto sıfır emissiya" zonaları, ekoloji təmiz bölgələr kimi nəzərdə tutulur. Bu zonalarda günəş və külək enerjisində əsaslanan layihələr vasitəsilə karbon izinin minimuma endirilməsi və ətraf mühitin qorunması hədəflənir. Azərbaycanın enerji keçidində atdığı addımlar beynəlxalq tərəfdaşlıqlar vasitəsilə daha da gücləndirilir. Masdar, ACWA Power və bp kimi global şirkətlərlə qurulan əməkdaşlıqlar ölkənin texnoloji və maliyyə potensialını artırır, həm də Azərbaycanı regionda "yaşıl enerji"nin lideri kimi təqdim edir. Eyni zamanda belə tərəfdaşlıqlar vasitəsilə əldə olunan təcrübə və texnoloji yeniliklər ölkənin enerji sektorunun modernləşdirilməsinə və ekoloji innovasiyaların tətbiqinə təkan verir.

"Yaşıl enerji" layihələrinə investisiyanın artırılması, Azərbaycan iqtisadiyyatının diversifikasiyasına və fosil yanacaq asılılığının azaldılmasına xidmət edir.

Azərbaycanın bu istiqamətdə atdığı cəsarətli addımlar global iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə ölkənin əsas liderlərə bərabər birinə çevrilməsinə şərait yaradır. Neftdən "yaşıl enerji"yə keçid ətraf mühitin qorunması ilə məhdudlaşmır; o cümlədən iqtisadiyyatın modernləşdirilməsi, yeni texnologiyaların tətbiqi və regional əməkdaşlıqların gücləndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın bu transformasiyası digər enerji ixracatçıları ölkələri üçün də ilham mənbəyi olaraq qiymətləndirilir və global "yaşıl enerji" keçidində töhfə verir.

Yusif ŞƏRİFZADƏ,
"Respublika".